

The Meta-Synthesis of Motivation in the Quran: What, Why, and How*

Rouhollah Hamidi* & Dr. Abdollah Tavakkoli*

Abstract

Researchers can use a methodical and structured approach of meta-synthesis to identify and derive novel topics and concepts. This method builds on existing knowledge and broadens the researcher's comprehension of the topics being investigated. In essence, this study establishes a foundation that will facilitate the advancement of future research and provide a platform for speeding up the progress of subsequent investigators. The synthesis of motivational themes in the Quran is fundamental for shaping the framework of Islamic humanities studies. The purpose of this study was to fill the existing void in this area of research. The research employed a meta-synthesis methodology. Research indicates that roughly ۲۸ scholarly articles have been published on the topic of motivation in the Quran. The content of these articles suggests that motivational aspects in the Quran have been examined from all three viewpoints: the "what," "why," and "how." Further clarification of these studies will facilitate more in-depth and specialized research in the future.

Keywords: Meta-Synthesis, What, Why, How, Motivation in the Quran.

*. Received: ۲۴/۰۳/۱۴۰۳ SH (۱۴/۰۶/۲۰۲۴ CE) and Accepted: ۰۲/۰۵/۱۴۰۳ SH (۲۲/۰۷/۲۰۲۴ CE).

*. PhD Candidate in Quranic Sciences, Specialization in Management, Al-Mustafa International University, Qom, Iran: ruh.hamidi۶۹@gmail.com.

*. Associate Professor, Research Institute of Hawzeh and University: atavakkoli@rihu.ac.ir.

فرا ترکیب انگیزش در قرآن کریم؛ چیستی، چرایی و چگونگی*

روح‌الله حمیدی* عبدالله توکلی*

چکیده

فرا ترکیب از طریق فراهم نمودن نگرش روشمند و نظام‌مند برای پژوهشگران به کشف و استخراج موضوع‌ها و انگاره‌های نو می‌پردازد. این نوع روش سبب ارتقای دانش رایج شده و اشراف محقق را نسبت به مسائل مورد پژوهش توسعه و گسترش می‌دهد. در واقع این روش زمینه‌ساز تحقیقات دیگر و ایجاد بام دانش برای سیر سریع پژوهشگران بعدی است. فرا ترکیب انگیزش در قرآن برای یاری و کمک به شکل‌گیری پارادایم علوم انسانی اسلامی امر ضروری بوده است. تحقیق حاضر در این راستا و رفع خلأ در این زمینه انجام یافته است. روش تحقیق فرا ترکیب بوده است. یافته‌های تحقیق بیانگر این است که تاکنون حدود ۲۸ عنوان مقاله در خصوص انگیزش در قرآن نگارش یافته و منتشر شده است. محتوای مقالات بیانگر این است که انگیزش در قرآن کریم از هر سه وجه چیستی، چرایی و چگونگی مورد بحث قرار گرفته است که تبیین این سری از تحقیقات، راهگشای تحقیقات بعدی به نحو تخصصی‌تر و جزئی‌تر خواهد بود.

واژگان کلیدی: فرا ترکیب، چیستی، چرایی، چگونگی، انگیزش در قرآن.

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۴ و تاریخ تأیید: ۱۴۰۳/۰۵/۰۲
* دانش‌پژوه دکتری قرآن و علوم - گرایش مدیریت، جامعه‌المصطفی العالمیه، قم، ایران،

ruh.hamidi69@gmail.com

* دانشیار گروه مدیریت پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: atavakkoli@rihu.ac.ir

مقدمه

انگیزش مفهوم گسترده و پر دامنه‌ای است که در علوم مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. انگیزش در علوم مختلف روان‌شناسی، علوم اجتماعی، دانش روان‌شناسی اجتماعی و علم مدیریت کاربرد بیشتر دارد. از آنجا که انگیزش باعث میل و اراده و در نهایت عمل و رفتار در انسان می‌شود و بدون انگیزش و وجود انگیزه انسان راکد خواهد بود، پس بحث و بررسی انگیزش و تبیین کم و کیف آن اهمیت فراوانی دارد و زمینه را برای تحرک و جهت‌دهی بشر به سوی اهداف فردی و جمعی فراهم آورده و تمدن بشری این گونه شکل گرفته و توسعه می‌یابد.

قرآن کریم به عنوان کتاب هدایتگر، ضمن اشاره به اصول کلی علوم، به مفاهیم دانشی چون انگیزش نیز اشاراتی داشته است که تنقیح آن برای تبیین انگیزش از منظر اسلام اهمیت و ضرورت دارد. هرچند تاکنون در زمینه انگیزش از منظر قرآن کریم تحقیقات قابل توجهی انجام یافته و نتایج آن در قالب‌های مختلفی عرضه شده است (که نمونه آن مقالات مورد تحلیل در این تحقیق است)، اما با رویکرد فراترکیب تاکنون در این زمینه تحقیقی انجام نیافته است و یا نگارندگان تاکنون بدان دست نیافته‌اند. لذا تحقیق حاضر در این زمینه و با این روش، منحصر به فرد و یکتا است.

پژوهشگران در این تحقیق در پی دستیابی به پاسخ این پرسش‌ها است که چه مقالاتی تاکنون در خصوص انگیزش نگاشته شده است؟ آیا مقالات نگارش یافته به چیستی انگیزش از منظر قرآن پرداخته‌اند؟، چرایی انگیزش در قرآن از منظر محققین مقالات چگونه بوده است؟ فرایند و چگونگی انگیزش در قرآن در مقالات تا چه حد انعکاس داشته است؟ در راستای پاسخ به پرسش‌های فوق، تحقیق حاضر با بهره‌گیری از روش فراترکیب انجام خواهد یافت.

مفهوم‌شناسی

در این بخش به بررسی مفهوم واژگان پرکاربرد در تحقیق حاضر پرداخته و اصطلاحات از نظر لغوی و اصطلاحی مورد بررسی و تحلیل قرار خواهند گرفت.

۱. انگیزه/ انگیزش^۱

واژه «Motivation» به معنای انگیزش از کلمه لاتین «Movere» به مفهوم حرکت کردن مشتق شده است که آن هم از مشتقات «Motive» به معنای انگیزه می‌باشد (خانکا، ۱۳۸۹: ۱۵۷). انگیزه در واقع چرایی رفتار اشخاص است. انگیزش به مفهوم میل و اراده بر انجام کاری است. انگیزه‌ها باعث آغاز و تداوم فعالیت‌های افراد شده و جهت کلی رفتار آدمی را تعیین می‌کنند (هرسی و بلانچارد، ۱۳۸۴: ۱۸). هر انگیزه معمولاً دارای دو عنصر سائق و هدف یا پاداش است که اولی متشکل از فرایندهای ویژه‌ای است که شخص را به عمل برمی‌انگیزاند و دومی پایان‌بخش انگیزه است (حسن‌زاده، ۱۳۹۵: ۸). انگیزش عبارت است از: «نتیجه تلفیق و رابطه مناسب فرد با موقعیت، یا وضعیتی که در آن قرار می‌گیرد». یا «میل به تلاش و کوشش زیاد برای تأمین اهداف سازمان به گونه‌ای که این تلاش به خاطر ارضای برخی از نیازهای فردی نیز باشد» (زارعی متین، ۱۳۹۳: ۶۴).

۲. نیاز

نیاز به مثابه اصطلاح فنی به مفهوم حالتی است درونی که باعث جالب به نظر رسیدن نتیجه یا پیامد خاصی می‌گردد (رایینز، ۱۳۸۵: ۳۲۷). اندیشمندان مدیریت در مورد نحوه

^۱ Motive.

طبقه‌بندی نیازها و انگیزه‌های مختلف انسان هم‌رأی نیستند. اما به طور کلی می‌توان گفت که نیازها و انگیزه‌های انسان به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند:

الف- نیازهای زیستی: این نوع از نیازها جسمی، ذاتی و غیر اکتسابی بوده و برآوردن آن‌ها برای زیست و حیات انسانی لازم و ضروری هستند. دانشمندان از این سنخ نیازها به «نیازهای اولیه» تعبیر می‌کنند. مثل نیاز به آب، هوا و غذا.

ب- نیازهای اکتسابی: این نوع از نیازها که بیشتر جنبه روحی دارند، اکتسابی هستند و نسبت به نیازهای اولیه مکتوم‌ترند. نیازهای اکتسابی مثل نیازهای اولیه نیستند که از بدو تولد همراه انسان باشند؛ بلکه به مرور زمان و همراه با رشد انسان برای او به وجود می‌آیند. مثل نیاز به محبت، نیاز به ارتباطات و غیره (زارعی متین، ۱۳۹۳: ۶۶).

۳. سائقه

ابتدایی‌ترین واژه برای تبیین رفتار اشخاص «غریزه» بوده است که به دلیل نارسایی آن در توصیف چرایی رفتار، در دهه ۱۹۲۰ میلادی به جای آن از اصطلاح «سائقه^۱» استفاده شد. سائقه حالتی از برانگیختگی در فرد به دلیل نیاز زیستی است که همانند موتور برای وسایل نقلیه، انرژی حرکت را برای اشخاص فراهم می‌آورد (قلی‌پور، ۱۳۸۶: ۵۷).

فرایند انگیزش

انگیزش فرایند چندمرحله‌ای است که از احساس نیاز شروع شده و به ارضای آن ختم می‌گردد. در این فرایند، ابتدا فرد به دلیل احساس نیاز (مثلاً نیاز به غذا) تعادل خود را از دست می‌دهد، سپس این بی‌تعادلی وی را به انجام فعالیت برای ارضای نیاز و برگرداندن تعادل

^۱ Drive.

وامی دارد، فرد با انجام رفتار، نیاز موردنظر را ارضا می کند و تعادل ازدست رفته را دوباره به دست می آورد. سپس با احساس نیاز دیگر، تعادل او دوباره به هم می خورد و او دوباره برای ارضای نیاز و برگرداندن تعادل رفتاری را از خود نشان می دهد و همین گونه این فرایند تکرار می شود (قلی پور، ۱۳۸۶: ۵۹-۶۰). به عبارت دیگر، انگیزش یک فرایند شش مرحله ای است که به ترتیب شامل نیازهای ارضا نشده، تنش، انگیزه، کوشش رفتاری، نیازهای ارضا شده و کاهش تنش می باشد (کیاکجوری و حسین زاده، ۱۳۹۳: ۱۰۰).

انگیزش در قرآن

در قرآن کریم واژه های چون ثور، بعثه، حب، میل، حرص، حث و حثیث، حض، حاجه، جهد، رغبت، شهوت، سائق، هوی (کاویانی و کریمی، ۱۳۹۰: ۸۸)، طلب، اراده، عزم، ابتغاء، انبعاث و تحریض از حیث ماده و مفهوم به نحوی بر انگیزش دلالت می کنند (کاویانی، ۱۴۰۲: ۸۵).

نظریه های انگیزشی

دهه ۱۹۵۰ مؤثرترین دوره در تکوین و توسعه نظریه های انگیزشی در غرب بوده است. در این دهه، سه نظریه مهم سلسله مراتب نیازها، انگیزش- بهداشت و X و Y توسط اندیشمندان مدیریت ارائه گردید (ساعتچی، ۱۳۹۳: ۵۱). با این وجود، می توان نظریات انگیزشی را در دو دسته کلی تقسیم کرد:

الف- نظریه های محتوایی: این دسته از نظریه ها به توصیف نیازها و انگیزه ها پرداخته و نیازهای اولیه و ثانویه انسان را تبیین و توصیف می کنند. این سنخ از نظریات علمی، انگیزه ها و نیازها را به عنوان محتوا و محرکات برانگیزاننده انسان در راستای انجام اقدامات مشخص

تحلیل می‌کنند. نظریه سلسله مراتب مازلو، نظریه انگیزش-بهداشت و نظریه ای-آر-جی از این نوع نظریه‌ها هستند.

ب- نظریه‌های فرایندی: این دسته از نظریه‌ها به تبیین فرایندهایی می‌پردازند که باعث برانگیخته شدن رفتار آدمی می‌گردند. چگونگی ارضای نیازهای انسان و بهبود انگیزش در دایره مطالعاتی این دسته از نظریه‌ها می‌باشند. نظریه عدالت، نظریه انتظار و نظریه اسناد در زمره نظریه‌های فرایندی قرار می‌گیرند (زارعی متین، ۱۳۹۳: ۶۶).

در ادامه به تبیین مهم‌ترین نظریه‌های انگیزشی پرداخته می‌شود:

۱. نظریه X و y

داگلاس مک‌گریگور^۱ بنیان‌گذار این نظریه است. او بعد از مشاهده روش برخورد مدیران با زیردستان به این نتیجه رسید که دیدگاه مدیر در باره ماهیت انسان، مبنا و اساس شکل‌گیری فرضیات او و در پی آن به وجود آمدن رفتار و برخورد بر اساس همان فرضیات می‌گردد. بر اساس این نظریه، اساساً دو دیدگاه متمایز از هم در خصوص انسان قابل‌تصور است که یکی از آن‌ها مثبت (Y) و دیگری منفی (X) نام‌گذاری شده است. مبتنی بر این نظریه، در صورتی که مدیر دیدگاه منفی (X) نسبت به کارکنان داشته باشد، چهار فرض برای او وجود دارد:

کارکنان ذاتاً از کار متنفر هستند و تا حد ممکن از انجام آن اجتناب می‌ورزند.
باید همواره کارکنان را کنترل کرده و با تنبیه و تهدید آنان را مجبور و وادار به دستیابی به اهداف سازمان کرد.

^۱ McGregor.D.

کارکنان مسئولیت‌گریز هستند و دوست دارند هدایت شوند.
کارکنان اغلب به امنیت شغلی بیشترین بها را قائل هستند و جاه‌طلبی کمی دارند.
در صورتی که مدیر نسبت به کارکنان دیدگاه مثبت (Y) داشته باشد، چهار فرض
برای او متصور است:
کارکنان کار را یک بازی و یا امر طبیعی تلقی می‌کنند.
تعهد سازمانی باعث خودکنترلی و خودمدیریتی در کارکنان می‌گردد.
کارکنان مسئولیت‌پذیر هستند.
اتخاذ تصمیم‌های خلاقانه و نوآورانه مختص مدیران نه، بلکه برای عموم و حتی
کارکنان سازمان نیز می‌تواند باشد (ساعتچی، ۱۳۹۳: ۵۳).

۲. نظریه سلسله‌مراتب نیازها

آبراهام مازلو پدر روانشناسی انسان‌گرایانه در سال ۱۹۴۳ میلادی این نظریه را در قالب
مقاله‌ای ارائه کرد. وی معتقد بود که نیازهای انسان به نحو سلسله‌مراتبی ظهور پیدا می‌کنند و
زمانی که نیازی تا حدی اشباع شد، دیگر انگیزاننده نیست و نیاز به سطح بعدی انتقال می‌یابد.
در دیدگاه مازلو، نیازهای انسانی به طور کلی به دو دسته تقسیم می‌گردند. نیازهای کمبود
(D) و نیازهای بود (B). نیازهای کمبود در مرحله اول قرار دارد و انگیزانندگی آن‌ها خیلی
بیشتر است؛ زیرا به زندگی و زیست انسانی بستگی دارد. مازلو نیازهای آدمی را به پنج سطح
دسته‌بندی کرد و آن‌ها را در قالب هرم به نمایش درآورد. نیازهای زیستی، نیازهای ایمنی،
نیازهای اجتماعی و تعلق، نیازهای احترام و نیازها خودشکوفایی به ترتیب از قاعده تا رأس هرم
سلسله‌مراتب نیازهای مازلو موقعیت می‌یابند (قلی‌پور، ۱۳۸۶: ۶۸ و ۷۰).

۳. نظریه عدالت

نظریه عدالت یا برابری بیانگر این است که کارکنان سازمان همانند سایر افراد در جامعه، همواره خود را با دیگران ارزیابی می‌کنند و نهاده‌ها و آورده‌های خود را همواره با نهاده و آورده سایر افراد هم‌تراز خود می‌سنجند. نتیجه ارزیابی باعث انگیزش افراد می‌گردد. اگر احساس برخورد عادلانه در آن‌ها ایجاد گردد، برای انجام بهتر امور برانگیخته می‌شوند و در صورتی که حساس برخورد ناعادلانه در آن‌ها پدید آید، برای استقرار عدالت در سازمان به پا می‌خیزند. مفهوم عدالت در سازمان در پی توسعه نظریه برابری در دهه ۱۹۷۰ میلادی گردید. نظریه عدالت خود سه نوع عدالت توزیعی، عدالت مراوده‌ای و عدالت رویه‌ای را در ضمن خود دارد (رضائیان، ۱۳۸۴: ۴۱).

۴. نظریه نیازهای سه‌گانه

این نظریه توسط مک‌کله‌لند^۱ و همکارانش ارائه گردید. آن‌ها سه نیاز مهم را که مربوط به محیط کاری در سازمان بودند، مورد بررسی قرار دادند. مک‌کله‌لند و همکارانش نیازهای زیر را در محیط سازمان برای کارمندان در نظر گرفته و ریشه انگیزش آنان قلمداد کردند:

نیاز به موفقیت

برخی از افراد در سازمان برای نیل به موفقیت برانگیخته می‌شوند و زمانی که حتی احتمال موفقیتشان را ۵۰-۵۰ بدانند، به بهترین نحو ممکن عمل کرده و تلاش می‌ورزند.

نیاز به قدرت

^۱ McClelland.

متنفذ بودن و میل به تأثیرگذاری بر دیگران از دیگر نیازهای است که باعث ایجاد انگیزه در افراد سازمانی و تلاش آن‌ها برای دستیابی به هدف «قدرت» می‌گردد.

نیاز به تعلق

برخلاف دو نوع نیاز فوق، در این نیاز افراد به جای اتخاذ موقعیت‌های رقابتی، موقعیت‌ها دوستی و ارتباطات را ترجیح می‌دهند و در این نوع محیط بیشتر انگیزش می‌شوند (رابینز، ۱۳۸۴: ۷۰-۷۱).

۵. نظریه بلوغ و عدم بلوغ

آرجریس^۱ در سال ۱۹۷۵ میلادی این نظریه را ارائه نمود. به نظر آرجریس، سازمان بدین دلیل که نیازمند افراد نابالغ هست، آن‌ها را استخدام می‌کند و افراد استخدام‌شده به تدریج در سازمان بالغ می‌شوند. ویژگی‌های افراد نابالغ و بالغ از منظر آرجریس بدین صورت است:

افراد نابالغ	افراد بالغ
منفعل	فعال
وابسته	مستقل
ناآگاه از خود	آگاه و خودکنترل
وضعیت زیردست و تابع	وضعیت برابر یا برتر
چشم‌انداز زمانی محدود	چشم‌انداز زمانی وسیع
علاقه سطحی	علاقه عمیق

^۱ Argeris.

توانایی انجام کارهای

توانایی انجام کارهای محدود

مختلف

به باور آرجریس، فرد نابالغ در فرایند رشد در سازمان و رویارویی با مشکلات، ممکن است فرار کرده و سازمان را ترک کند، مجادله و حمله کند و یا هم تطابق و تسلیم را در پیش گیرد. از نظر آرجریس، بی تفاوتی و احساس تسلیمی در فرد، نامطلوب‌ترین حالت در سازمان است؛ زیرا در چنین حالتی، هیچ انگیزشی به وجود نیامده است (کیاکجوری و حسین‌زاده، ۱۳۹۳: ۱۰۶-۱۰۷).

روش تحقیق

فرا ترکیب روشی است که خود به ارزشیابی پژوهش‌های دیگر می‌پردازد. این روش، نوعی مطالعه کیفی است که از اطلاعات و یافته‌های استخراج‌شده از تحقیقات دیگر با موضوع مرتبط و مشابه استفاده می‌کند (آقامحمدی، ۱۳۹۸: ۴۰). فرا ترکیب رویکردی منسجم برای تجزیه و تحلیل داده‌ها است. هدف اصلی این روش، تولید و توسعه دانش است. روش فرا ترکیب نه تنها برای شناخت مطالعات تحقیقات چندگانه مهم است، بلکه توانایی شناسایی شکاف‌ها و ناکارآمدی‌های محتوایی تحقیق را دارد و می‌تواند عمق ابعاد و تفسیر را به مطالعات کیفی اضافه کند (عابدی جعفری و امیری، ۱۳۹۸: ۷۶). بنابراین، مورد مطالعه و داده‌های خام در روش تحقیق فرا ترکیب، مطالعات انجام‌یافته در همان زمینه است..

تحقیق حاضر نیز با بهره‌گیری از روش فرا ترکیب، به مطالعه انگیزش در قرآن پرداخته است و مورد مطالعه آن تمام مقالات علمی پژوهشی و علمی ترویجی فارسی در زمینه انگیزش در قرآن است. فرایند انجام این تحقیق با استفاده از طی کردن مراحل هفت‌گانه فرا ترکیب بر اساس روش باروسو و ساندلوسکی است و شامل مراحل تنظیم سؤالات تحقیق،

بررسی نظام‌مند متون، جستجو و بررسی مقالات مرتبط، استخراج اطلاعات مقالات، تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی، کنترل یافته‌های به‌دست‌آمده و ارائه یافته‌ها است. تاکنون چه تحقیقاتی پیرامون انگیزش در قرآن کریم انجام یافته است و چه نتایجی را در پی داشته است؟

یافته‌ها

بعد از بررسی و مطالعه متون بیش از ۵۰ مقاله در خصوص انگیزش در اسلام، ۲۸ عنوان مقاله صرفاً در زمینه انگیزش در قرآن پرداخته بوده است که یافته‌های تحلیلی آن‌ها در جدول زیر درج شده است.

ماره	عنوان تحقیق	نتایج و یافته‌ها	رفرنس
	عوامل شناختی انگیزش اخلاقی قرآن کریم؛ مبتنی بر منبع انگیزش «نفی ناهماهنگی شناختی»	میان عوامل انگیزش (شناختی، عاطفی، رفتاری) و منبع انگیزش (نفی ناهماهنگی شناختی) رابطه دوسویه برقرار است. سه عامل تعقل، مواجه کردن انسان با علم خود و ایجاد هویت اخلاقی استخراج گردیده و برای هر کدام زیرعنوان استنباط گردید. مثلاً برای ایجاد هویت اخلاقی، زیرعنوان‌های خطابات قرآنی، نکوهش‌های قرآنی، مسئولیت انسان نسبت به خود، افزایش خودکارآمدی و	محمدرضا ۱ کریمی، محمد کاویانی و حسن بوسلیکی، ۱۳۹۹، نشریه علمی پژوهشی روان‌شناسی و دین

	بازگشت به خداوند در نظر گرفته شده است.		
علیرضا شیرزاد و محمد کاویانی، ۱۳۹۸، نشریه علمی پژوهشی اخلاق و حیانی	آگاه‌سازی به ویژگی‌های مثبت فرد، تسهیل عمل، عمومی‌سازی تکلیف و عمل، تصور رفتار اخلاقی با خود، عمل به میزان توان و تصور پشیمانی و حسرت بی‌حاصل شیوه‌های تقویت انگیزه در رفتار مطلوب از منظر قرآن هستند.	شیوه‌های تقویت انگیزش رفتار مطلوب در آیات قرآن و روایات اسلامی	
علوی و کیمیا سادات میرکمالی، ۱۳۹۵، نشریه علمی مدیریت در اسلام	مطابق آیات قرآن، ارکانی ثابت برای ایجاد انگیزه در کارمندان سازمان وجود دارد که عبارت‌اند از: تطابق عمل و علاقه=نشاط کاری، درجات پاداش‌های مادی و معنوی مطابق با عملکرد، تعیین هدف، پاداش بر اساس نیاز و تلاش انسان و استفاده از گرایش‌های درونی انسان	راه‌های افزایش انگیزه از منظر قرآن کریم و نهج‌البلاغه	
عبداله‌اد ی فقهی‌زاده و زهرا مؤمنی، ۱۳۹۶، نشریه علمی پژوهشی آموزه‌های	خودانگیزی اکتسابی بوده و برای نیل انسان به کمال نیاز است. عواملی چون اعتقاد به حب خداوند نسبت به مخلوقات، هدفمندی، تربیت نفس، داشتن نگرش پندپذیر و	خودانگیزی شی و عوامل مؤثر در آن از دیدگاه قرآن و نهج‌البلاغه	

عبرت آموز و الگوپذیری مناسب در راستای نیل به هدف اصلی زندگی در ایجاد خودانگیزی انسان مؤثر هستند.	تربیتی در قرآن و حدیث		
انگیزه در قرآن: جهت گیری انگیزش شامل تکلیف الهی، قرب الهی، رحمت الهی، عدل الهی، اراده الهی، هدایت الهی، نصرت الهی، شعایر الهی، اطاعت الهی، خلیفه الهی، توحید، صداقت، ایمان و معادشناسی، اصول انگیزشی شامل کمال طلبی، عزت مندی، اختیار، اخلاق، جهاد، حکمت، امنیت، دعوات، نیکوکاری، علو، توبه، صلابت، میثاق و روش های انگیزشی قرآن شامل تبیین، تنویر، تپذیر، تحمید، تبشیر، تندیس، توکل، توحید، تخییر، تنبیه، تشویق، تکریم، فرصت دهی و خدمت و کوثر هستند.	جعفر ترک زاده و همکاران، ۱۳۹۷، فصلنامه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی	چارچوب انگیزش مبتنی بر مفاهیم قرآنی: به سوی توسعه یک دیدگاه اسلامی	
روش های قرآن برای ایجاد انگیزه انفاق عبارت اند از آگاهی بخشی، تشویق، تهدید، الگودهی و عبرت آموزی. این موارد	غلامحسین ن گرامی و نرگس جعفری، ۱۳۹۸، نشریه علمی	بررسی آیات انفاق، با رویکرد انگیزشی در تفسیر المیزان	

پژوهشی مطالعات تفسیری	در آیات متعدد بیان گردیده است.		
علیرضا آل‌بویه، ۱۴۰۱، علمی پژوهشی قرآن شناخت	قرآن به کارکرد درونی اخلاق توجه داشته و با تبیین دو ساحتی بودن انسان، جاودانه بودن انسان، ساخت آخرت بر اساس عملکرد دنیا و شکل‌گیری هویت انسانی بر اساس رفتارهای اخلاقی به ایجاد انگیزه اخلاقی در انسان پرداخته است. زیست عاشقانه که مبتنی بر اخلاق توحیدی استقرار می‌یابد نیز تمام هستی را وابسته به ذات باری تعالی می‌بیند.	انگیزش زیست اخلاقی بر اساس جاودانگی انسان در قرآن	
احسان فدایی، محمد کاویانی و محمد امینی، ۱۴۰۱، نشریه علمی پژوهشی مطالعات اسلام و روان‌شناسی	بالغ بر ۲۷۰۰ آیه که دلالت بر الگوی مفهومی انگیزش دارند، چنین برمی‌آید که سه مضمون اصلی علی (شامل ۲۹ مقوله وادارنده و ۱۶ مقوله بازدارنده بیرونی و درونی)، ساختاری (شامل ۴ مقوله شناختی و ۱۱ مولفه تمایلات رفتاری) و پیامدی (۹ مقوله فردی، ۵ مقوله خانوادگی و ۱۰ مقوله اجتماعی) مفهوم انگیزش در قرآن را تبیین می‌کنند.	الگوی مفهومی انگیزش قرآن‌بنیان (تحلیل محتوای کیفی)	

	ارزیابی تطبیقی جایگاه نظریه‌های انگیزشی مدیریت در گستره آیات الهی	از کلیه آیات قرآن برمی‌آید که توجه به نیازهای مادی (با ۲۳۷ مورد و ۶۰ درصد آیات انگیزشی) به عنوان محرک و انگیزش انسان در اولین رتبه به هدف نیل به تقرب الهی قرار دارد، در مرحله بعدی انگیزه کمال‌جویی و استقلال‌طلبی با فراوانی ۵۵، انگیزه برتری‌جویی ۴۰ مورد، انگیزه‌های تهاجمی و منفی با فراوانی ۳۲ و انگیزه عدالت‌جویی با فراوانی ۲۴ قرار می‌گیرند.	یحیی صفری، فرشته متین‌نژاد و سمانه قاسمی، ۱۳۹۶، نشریه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی
۰	الگوی انگیزش انسان در سازمان از دیدگاه قرآن کریم	وجود ۷۰۰ آیه انگیزشی در قرآن بیانگر این است که انگیزش از منظر قرآن هدف نیست، بلکه آمادگی برای انسان کامل شدن و تقرب الهی است و انگیزه نیروی است که انسان را به کار و تلاش، رفتار اخلاقی و وجدان کاری و تکامل روح به حرکت وامی‌دارد.	سیامک احمدنیا آلاشتی، ۱۳۹۲، نشریه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی
۱	نقش هیجان‌های حب و	حب و بغض در صورتی که با هم باشند و حب نسبت به آنچه خدا	مهدی عبداللهی‌پور و اکرم

	بغض در انگیزش اخلاقی با نگرشی به آیات و روایات	بخواهد و بغض نسبت به آنچه خدا نخواهد باشد، می‌توانند سبب انگیزش اخلاقی شوند و سبب اطاعت از خداوند، رضایت به قضای او و الفت و انس با او گردند.	رحیمی، ۱۴۰۰ نشریه علمی پژوهشی تحقیقات کاربردی در حوزه قرآن و حدیث
۲	رویکردی جامع به مباحث انگیزش از دیدگاه قرآن	از منظر قرآن، انگیزش انسان را می‌توان با توجه شخصیت او مورد تحلیل قرار داد. انگیزه‌ها ممکن است مثبت یا منفی، دنیایی و آخرتی و مادی و معنوی باشند. تعارضی میان انگیزه‌های معنوی-معنوی نیست، بلکه تعارض ممکن است میان انگیزه‌های مادی-مادی یا مادی-معنوی به وجود آید.	محمّد کاویانی ارانی، ۱۳۹۲، نشریه علمی پژوهشی مطالعات اسلام و روان‌شناسی
۳	نسبت سنجی بهشت و جهنم با دیگر عوامل انگیزش اخلاقی در قرآن	از نگاه قرآن، تمایلات فطری، باورهای دینی، پاداش‌های دنیوی، مقبولیت اجتماعی، رفتار عادلانه، پاداش‌های اخروی و حب عبودی در کنار بهشت و جهنم مهم‌ترین عوامل ایجاد انگیزش در راستای فعل اخلاقی هستند.	بی‌بی حکیمه حسینی دولت‌آباد، علی‌اصغر شعاعی و حسنعلی رضی، ۱۴۰۰، نشریه علمی پژوهشی مشکوه
	ناهمسانی	در حالی که در نظام	غلامرضا

۴	اصول انگیزش در منظومه معرفتی قرآن و پارادایم غربی آن	انگیزشی غربی سه اصل لذت طلبی، تعادل حیاتی و خودشکوفایی اصول انگیزش را تشکیل می‌دهند؛ از منظر قرآن چهار اصل میل به جاودانگی، لذت طلبی، شکرگزاری و کمال‌جویی اصول انگیزش انسان است و پیامدهای متفاوتی نسبت به اصول غربی انگیزش در پی دارد.	پیشقدم و حسن خرقانی، ۱۳۹۸، نشریه علمی پژوهشی مشکوه
۵	مؤلفه‌های فرایند ایجاد انگیزش در تربیت اخلاقی از منظر قرآن کریم	مبانی فرایند ایجاد انگیزش در تربیت اخلاقی از منظر قرآن کریم یکتاپرستی، اختیار و فطرت؛ اصول این فرایند: و حیانی بودن، تکریم انسان و توازن جسم و روح است؛ ویژگی‌ها و خصوصیات آن: اعتدال و میانه‌روی، قابل اجرا بودن و آگاهی‌بخشی است؛ اهدافش نیز اصلاح سبک زندگی، رسیدن به کمال و قرب الهی و رستگاری است؛ مراحل آن نیز: مرحله ورودی (بعد نظری و شناختی)، مرحله فعالیت‌ها (بعد عملی و رفتاری)؛ مرحله خروجی (تصمیم‌گیری) هستند.	علی‌همت بناری و مسلم احمدلو، ۱۴۰۱، نشریه علمی پژوهشی قرآن و علم

۶	قرآن و زبان انگیزشی	زبان قرآن زبان تألیفی است که در کنار دیگر عناصر آن، عنصر انگیزشی آن به دلیل متکلم بودن خدا (منشأ الهی گزاره‌ها)، انگیزشی بودن نفس خبر و مفاد آن، سیاق انگیزشی بیان اخبار و همراهی این گزاره‌ها با ادات انگیزشی، پررنگ و مؤثر است.	سعید عباسی‌نیا و ابوالفضل ساجدی، ۱۳۹۵، نشریه علمی پژوهشی معرفت کلامی
۷	روایی روش «تحلیل محتوای کیفی» در روانشناسی قرآن بنیان (مورد مطالعه: مدل انگیزش قرآن بنیان)	مقایسه انگیزش قرآنی با انگیزش روان‌شناسی معاصر: الف- اشتراکات: جهت‌دهندگی انگیزه به رفتار، شتاب‌دهندگی انگیزه به رفتار، فرایندی بودن، قدرت برانگیزندگی نیازها... تفاوت‌ها: ۱- مقوله علی: توجه قرآن به علل دست بالا در رفتار، جامعیت انگیزش قرآن بنیان، گرایش روان‌شناسان به جبرگرایی در انگیزش، دو ساحتی بودن انسان در انگیزش قرآنی. ۲- مقوله ساختاری: عدم توجه به عوامل معنوی انگیزش در روان‌شناسی و تفاوت در کم و کیف ساختار منسجم عوامل انگیزشی. ۳-	محمد کاویانی، ۱۴۰۲، نشریه علمی پژوهشی روش‌شناسی علوم انسانی

	مقوله پیامدی: تفاوت در پیامدهای فردی مثل خدا ترسی، تفاوت در پیامدهای خانوادگی مثل فرزندآوری و تفاوت در پیامدهای اجتماعی مثل عدالت اجتماعی.		
۸	راهبردهای ایجاد انگیزش معنوی بر اساس لذت‌بخشی معنویات، برجسته‌سازی لذت‌های اخروی، رعایت اصل لذت‌بخشی ر انتقال مفاهیم معنوی و ارتقای ذائقه لذت‌خواهی استفاده کند و بر اساس راهبرد رنج‌گرایی از راهبردهای انذار و تسهیل امور معنوی بهره‌برد.	راهبردهای ایجاد انگیزش معنوی بر اساس لذت‌گرایی و رنج‌گرایی از دیدگاه قرآن (با رویکرد سازمانی)	
۹	خداوند در قرآن به زبان انگیزشی سخن گفته و در سوره منافقون با بهره‌گیری از اسلوب زبان انگیزشی، به تحریک و تشویق و ایجاد انگیزش در مخاطبین برای ترغیب آن‌ها به سمت وسوی دلخواه خویش	واکاوی سبک انگیزشی ساختار آیات قرآن با تکیه بر علم معانی (مطالعه موردی: سوره منافقون)	

		پرداخته است. در این سوره ساختار و زبان انگیزشی قرآن تمرکز بر تأخیر و تقدیم مسندالیه و اسم ظاهر به جای ضمیر، استفاده از صفت و موصول به جای مسندالیه و استفاده از اسم علم و ذکر مسندالیه بوده است.	کریم
۰	احیا و انگیزش تلمیحات قرآنی در غزل امروز بر پایه نظریه انگیزش فرمالیسم	تلمیحات قرآنی در عین حالی که تحریف ناپذیرند، اما جذابیت و محتوای آن‌ها شاعران غزل را برانگیخته است تا از آن‌ها در آرایه ادبی تلمیح استفاده کنند.	سمیه احمدی و احمد گلی، ۱۳۹۳، نشریه علمی پژوهشی پژوهش‌های ادبی- قرآنی
۱	مقایسه خودانگیختگی از دیدگاه قرآن و روانشناسی	قرآن و روانشناسی هر دو بر انگیزش درونی تأکید دارند؛ اما در حوزه روانشناسی عوامل مادی و فیزیولوژیک و شاخص‌های قابل اندازه‌گیری زیربنای بحث انگیزش هستند.	زهرا کامکار و همکاران، ۱۴۰۰، نشریه علمی پژوهشی ارمغان دانش
۲	قرآن و روش‌های انگیزشی توحیدباوری	از نظر قرآن برای انگیزش توحیدباوری بایستی علاوه بر به‌کارگیری روش‌های انگیزشی (مثل طرح ایده احتمال و محتمل و	حامد سجادی و ابوالفضل ساجدی، ۱۳۹۴، نشریه علمی

		محبوب‌سازی خداوند)، موانع گرایشی (مثل فرار از عیوب خود، حالت دفاعی و جدلی گرفتن متربی و میل به ثبات عقیدتی) نیز باید رفع گردند.	پژوهشی اسلام و پژوهش‌های تربیتی
۳	نقش انگیزشی قرآن کریم در تعالی اخلاقی و معنوی انسان	قرآن کریم ابتدا با ارائه جهان‌بینی الهی فرایند تصدیق به فایده را در مؤمنین در راستای سعادت و تعالی اخلاق و معنویت جهت‌دهی کرده سپس با بیان مصادیق فواید حقیقی و متناسب با بندگی و عبودیت مقدمات انگیزش به سوی عبودیت را فراهم و در مرحله بعدی با توجه به این که گاهی امیال ضد مانع به اراده و فعلیت یافتن شوق بندگی هستند، پس با تحریک گرایش‌های باطنی سعی بر این دارد تا شوق به سوی بندگی به عنوان اساس اخلاق و معنویت را تقویت کرده و به فعلیت برساند.	رضا شاه منصوری و بهروز محمدی منفرد، ۱۴۰۰، نشریه علمی پژوهشی قرآن و علم
۴	واکاوی مفهوم «سلب» انگیزش» بر اساس	خداوند در این آیه سلب انگیزش نکرده است، زیرا در سیاق آیه و در مفهوم تحدی انگیزش وجود دارد	مجتبی نوروزی و مرضیه بخشی نیا، ۱۳۹۹،

	ساختار زبانی در آیه ۲۳ سورة بقره (مطالعه موردی: شبهه قول به صرفه)	و از سوی دیگر خداوند همواره در قرآن از گفتار انگیزش‌زا برای جلب مخاطبین استفاده کرده است. علاوه بر سیاق آیه، ماهیت قرآن و ساختار ادبی آیه که در آن کلمات انگیزشی استفاده شده است، مؤید این مطلب است.	نشریه علمی پژوهشی سراج منیر
۵	بازنگری هرم مازلو در مقایسه با مدل قرآنی نیازهای انسانی بر اساس گونه‌شناسی جزایهای اخروی	آیات جزایهای اخروی در خصوص جهنم و بهشت در قرآن بیانگر این است که مدل و هرم سلسله‌مراتب نیازهای مازلو با آنچه از این آیات می‌توان نتیجه گرفت، از نگاه کم و کیف و در سیر نزولی و صعودی کاملاً متفاوت خواهد بود.	مجتبی شکوری، فاطمه حاجی اکبری و رحیمه شمشیری، ۱۳۹۹، نشریه علمی پژوهشی تحقیقات علوم قرآن و حدیث
۶	نگاهی به روش تشویق در ایجاد انگیزه از دیدگاه قرآن	مهم‌ترین روش ایجاد انگیزه در انسان برای نیل به هدف حیات طیبه، روش تشویق است. تشویق‌های قرآنی از نظر کلماتی که بدین منظور استفاده شده‌اند، افرادی که مورد تشویق بوده‌اند، متعلقات و پاداش‌های تشویقی گستره وسیعی را در بر می‌گیرد.	عبدالرحیم م اخلاقی، ۱۳۹۰، نشریه علمی ترویجی اسلام و پژوهش‌های مدیریتی
	راهکارها	شش مورد امر به معروف و	ثریا

۷	ی مدیریتی در تقویت و ماندگاری انگیزه‌های اخلاقی با اتکا به قرآن کریم	نهی از منکر، تشویق، موعظه و نصیحت، ابتلا و آزمایش، پرسش و پاسخ و الگوسازی و عبرت‌گیری راهکارهای مؤثر در تقویت و ماندگاری انگیزه‌های اخلاقی در حوزه مدیریت از دیدگاه قرآن کریم هستند.	سادات حسینی و همکاران، ۱۴۰۱، نشریه علمی ترویجی مدیریت دانش اسلامی
۸	تدوین الگوی منابع انگیزش اخلاقی در قرآن (بر اساس تفسیر المیزان)	در الگوی انگیزش اخلاقی قرآن، گرایش‌های فطری به خوبی پایه و اساس دیگر منابع انگیزشی است. مسیر تغییر اخلاقی مبتنی بر این منبع در طیف و سلسله‌ای از مقبولیت اجتماعی، آسایش اخروی و محبت الهی قرار می‌گیرند. استفاده از الگوهای مناسب در هر مرحله لازم است و مداومت در بهره‌گیری از الگو، سبب ایجاد منش تقوایی در وجود فرد می‌گردد.	فاطمه وجدانی، ۱۳۹۵، نشریه علمی ترویجی علوم تربیتی از دیدگاه اسلام

(جدول ۱- یافته‌های تحقیق)

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجا که تحقیق حاضر هر سه وجه چیستی، چرایی و چگونگی انگیزش در قرآن را پوشش می‌دهد، در این بخش به تحلیل فراترکیب هریک از وجوه مذکور به طور جداگانه

پرداخته می شود و مشخص خواهد شد که هریک از آن ها در قرآن تاکنون چگونه بررسی و تحلیل گردیده است.

الف- چیستی انگیزش در قرآن

فدایی و امینی تهرانی در مقاله «الگوی مفهومی انگیزش قرآن بنیان (تحلیل محتوای کیفی)» بیان داشته اند که در قرآن کریم بالغ بر ۲۷۰۰ آیه که دلالت بر الگوی مفهومی انگیزش دارند، وجود دارد و از تحلیل آن ها چنین برمی آید که سه مضمون اصلی علی (شامل ۲۹ مقوله وادارنده و ۱۶ مقوله بازدارنده بیرونی و درونی)، ساختاری (شامل ۴ مقوله شناختی و ۱۱ مؤلفه تمایلات رفتاری) و پیامدی (۹ مقوله فردی، ۵ مقوله خانوادگی و ۱۰ مقوله اجتماعی) مفهوم انگیزش در قرآن را تبیین می کنند. بنابراین از نظر این نویسندگان، تحلیل چیستی انگیزش در قرآن را باید در سایه تحلیل سه مضمون علی، ساختاری و پیامدی تبیین کرد. این در حالی است که احمدنیا آلاشتی در مقاله «الگوی انگیزش انسان در سازمان از دیدگاه قرآن کریم» از جود ۷۰۰ آیه انگیزشی در قرآن سخن گفته و بیان داشته است که انگیزش از منظر قرآن هدف نیست، بلکه آمادگی برای انسان کامل شدن و تقرب الهی است و انگیزه نیروی است که انسان را به کار و تلاش، رفتار اخلاقی و وجدان کاری و تکامل روح به حرکت وامی دارد.

کاویانی ارانی در مقاله «رویکردی جامع به مباحث انگیزش از دیدگاه قرآن» در زمینه چیستی و شناخت انگیزش در قرآن این گونه به تحلیل پرداخته است که از منظر قرآن، انگیزش انسان را باید با توجه شخصیت او مورد تحلیل قرار داد. انگیزه ها ممکن است مثبت یا منفی، دنیایی و آخرتی و مادی و معنوی باشند. تعارضی میان انگیزه های معنوی-معنوی نیست، بلکه تعارض ممکن است میان انگیزه های مادی-مادی یا مادی-معنوی به وجود آید. کاویانی در مقاله «روایی روش «تحلیل محتوای کیفی» در روانشناسی قرآن بنیان (مورد مطالعه: مدل

انگیزش قرآن بنیان» به مطالعه تطبیقی انگیزش در اندیشه روان‌شناسی و قرآنی پرداخته و بیان می‌دارد که مقایسه انگیزش قرآنی با انگیزش روان‌شناسی معاصر: الف- اشتراکات: جهت‌دهندگی انگیزه به رفتار، شتاب‌دهندگی انگیزه به رفتار، فرایندی بودن، قدرت برانگیزندگی نیازها... تفاوت‌ها: ۱- مقوله علی: توجه قرآن به علل دست بالا در رفتار، جامعیت انگیزش قرآن بنیان، گرایش روان‌شناسان به جبرگرایی در انگیزش، دو ساحتی بودن انسان در انگیزش قرآنی. ۲- مقوله ساختاری: عدم توجه به عوامل معنوی انگیزش در روان‌شناسی و تفاوت در کم و کیف ساختار منسجم عوامل انگیزشی. ۳- مقوله پیامدی: تفاوت در پیامدهای فردی مثل خدا ترسی، تفاوت در پیامدهای خانوادگی مثل فرزندآوری و تفاوت در پیامدهای اجتماعی مثل عدالت اجتماعی.

کامکار و همکارانش نیز در مقاله‌ای تحت عنوان «مقایسه خودانگیختگی از دیدگاه قرآن و روان‌شناسی» به مطالعه تطبیقی در زمینه تحلیل چیستی و ماهیت خودانگیختگی (خودانگیزشی) در قرآن و دانش روان‌شناسی پرداخته و چنین نتیجه‌گیری کرده است که قرآن و روان‌شناسی هر دو بر انگیزش درونی تأکید دارند؛ اما در حوزه روان‌شناسی عوامل مادی و فیزیولوژیک و شاخص‌های قابل اندازه‌گیری زیربنای بحث انگیزش هستند. با توجه به مقالات فوق، چیستی و ماهیت انگیزش از منظر قرآن در دیدگاه نویسندگان این است که آیات متعددی از قرآن دلالت بر انگیزش دارند و انگیزش مورد نظر قرآن ماهیتی درونی دارد و بیشتر ناظر بر شخصیت انسان است. انگیزش صرفاً گرایش و میل به مسائل مادی نیست، بلکه مهم‌تر از آن، انگیزش به سمت کمال و خداوند است که در قرآن به آن تأکید شده است.

ب- چرایی انگیزش در قرآن

صفری و همکارانش در مقاله «ارزیابی تطبیقی جایگاه نظریه‌های انگیزشی مدیریت در گستره آیات الهی» به چرایی انگیزش پرداخته و بیان داشته‌اند که از کلیه آیات قرآن برمی‌آید که توجه به نیازهای مادی (با ۲۳۷ مورد و ۶۰ درصد آیات انگیزشی) به عنوان محرک و انگیزش انسان در اولین رتبه به هدف نیل به تقرب الهی قرار دارد، در مرحله بعدی انگیزه کمال‌جویی و استقلال‌طلبی با فراوانی ۵۵، انگیزه برتری‌جویی ۴۰ مورد، انگیزه‌های تهاجمی و منفی با فراوانی ۳۲ و انگیزه عدالت‌جویی با فراوانی ۲۴ قرار می‌گیرند. پیشقدم و خرقانی در پژوهش «ناهمسانی اصول انگیزش در منظومه معرفتی قرآن و پارادایم غربی آن» به مطالعه تطبیقی چرایی و علت انگیزش در قرآن و اندیشه غربی پرداخته و می‌گوید که در حالی که در نظام انگیزشی غربی سه اصل لذت‌طلبی، تعادل حیاتی و خودشکوفایی اصول انگیزش را تشکیل می‌دهند؛ از منظر قرآن چهار اصل میل به جاودانگی، لذت طلبی، شکرگزاری و کمال‌جویی اصول انگیزش انسان است و پیامدهای متفاوتی نسبت به اصول غربی انگیزش در پی دارد.

شکوری و همکارانش نیز در زمینه تحلیل چرایی و علل انگیزش پژوهش تطبیقی تحت عنوان «بازنگری هرم مازلو در مقایسه با مدل قرآنی نیازهای انسانی بر اساس گونه‌شناسی جزایهای اخروی» انجام داده و چنین نتیجه‌گیری کرده است که آیات جزایهای اخروی در خصوص جهنم و بهشت در قرآن بیانگر این است که مدل و هرم سلسله‌مراتب نیازهای مازلو با آنچه از این آیات می‌توان نتیجه گرفت، از نگاه کم و کیف و در سیر نزولی و صعودی کاملاً متفاوت خواهد بود. کریمی و همکاران او در مقاله «عوامل شناختی انگیزش اخلاقی قرآن کریم؛ مبتنی بر منبع انگیزش «نفی ناهماهنگی شناختی»» بیان داشته‌اند که میان عوامل انگیزش (شناختی، عاطفی، رفتاری) و منبع انگیزش (نفی ناهماهنگی شناختی) رابطه دوسویه برقرار است. سه عامل تعقل، مواجه کردن انسان با علم خود و ایجاد هویت اخلاقی استخراج

گردیده و برای هر کدام زیرعنوان استنباط گردید. مثلاً برای ایجاد هویت اخلاقی، زیرعنوان‌های خطابات قرآنی، نکوهش‌های قرآنی، مسئولیت انسان نسبت به خود، افزایش خودکارآمدی و بازگشت به خداوند در نظر گرفته شده است.

فقهی‌زاده و مؤمنی در تحقیق «خودانگیزی و عوامل مؤثر در آن از دیدگاه قرآن و نهج‌البلاغه» این گونه نتیجه گرفته‌اند که خودانگیزی اکتسابی بوده و برای نیل انسان به کمال نیاز است. عواملی چون اعتقاد به حب خداوند نسبت به مخلوقات، هدفمندی، تربیت نفس، داشتن نگرش‌پندپذیر و عبرت‌آموز و الگوپذیری مناسب در راستای نیل به هدف اصلی زندگی در ایجاد خودانگیزی انسان مؤثر هستند. ترک‌زاده و همکارانش در مقاله «چارچوب انگیزش مبتنی بر مفاهیم قرآنی: به سوی توسعه یک دیدگاه اسلامی» بیان داشته‌اند که انگیزه در قرآن: جهت‌گیری انگیزش شامل تکلیف الهی، قرب الهی، رحمت الهی، عدل الهی، اراده الهی، هدایت الهی، نصرت الهی، شعایر الهی، اطاعت الهی، خلیفه الهی، توحید، صداقت، ایمان و معادشناسی، اصول انگیزی شامل کمال‌طلبی، عزت‌مندی، اختیار، اخلاق، جهاد، حکمت، امنیت، دعوت، نیکوکاری، علو، توبه، صلابت، میثاق و روش‌های انگیزی قرآن شامل تبیین، تنویر، تبذیر، تحمید، تبشیر، تندیس، توکل، توحید، تخییر، تنبیه، تشویق، تکریم، فرصت‌دهی و خدمت و کوثر هستند.

آل‌بویه در پژوهشی با عنوان «انگیزش زیست اخلاقی بر اساس جاودانگی انسان در قرآن» به این موضوع اشاره کرده است که قرآن به کارکرد درونی اخلاق توجه داشته و با تبیین دو ساحتی بودن انسان، جاودانه بودن انسان، ساخت آخرت بر اساس عملکرد دنیا و شکل‌گیری هویت انسانی بر اساس رفتارهای اخلاقی به ایجاد انگیزه اخلاقی در انسان پرداخته است. زیست عاشقانه که مبتنی بر اخلاق توحیدی استقرار می‌یابد نیز تمام هستی را وابسته به

ذات باری تعالی می‌بیند. حسینی و همکاران در مقاله «نسبت‌سنجی بهشت و جهنم با دیگر عوامل انگیزش اخلاقی در قرآن» نتیجه گرفته است که از نگاه قرآن، تمایلات فطری، باورهای دینی، پاداش‌های دنیوی، مقبولیت اجتماعی، رفتار عادلانه، پاداش‌های اخروی و حب عبودی در کنار بهشت و جهنم مهم‌ترین عوامل ایجاد انگیزش در راستای فعل اخلاقی هستند. از تحقیقات اندیشمندان در خصوص چرایی انگیزش در قرآن چنین برمی‌آید که اغلب آیات انگیزشی قرآن، دلالت بر وجود علت درونی و معنوی در امر انگیزش افراد است و چرایی و علت اصلی انگیزش اشخاص از منظر قرآن، معنوی، اخلاقی و به دلایل غیرمادی است. کمال‌گرایی، قرب الهی، پاداش‌های اخروی و انگیزه‌های اخلاقی عمده دلایل مستخرج از قرآن در امر انگیزش افراد از نظر این اندیشمندان است. در این صرفاً مقاله «ارزیابی تطبیقی جایگاه نظریه‌های انگیزشی مدیریت در گستره آیات الهی» به تقدم نیازهای مادی به عنوان دلیل و چرایی انگیزش از منظر قرآن تأکید کرده است.

ج- چگونگی انگیزش در قرآن کریم

شیرزاد و کاویانی در تحقیق «شیوه‌های تقویت انگیزش رفتار مطلوب در آیات قرآن و روایات اسلامی» در خصوص چگونگی انگیزش و نحوه ایجاد انگیزه در افراد از نظر آیات چنین نتیجه گرفته است که از منظر قرآن کریم، آگاه‌سازی به ویژگی‌های مثبت فرد، تسهیل عمل، عمومی‌سازی تکلیف و عمل، تصور رفتار اخلاقی با خود، عمل به میزان توان و تصور پشیمانی و حسرت بی‌حاصل شیوه‌های تقویت انگیزه در رفتار مطلوب از منظر قرآن هستند. علوی و سادات میرکمالی در مقاله «راه‌های افزایش انگیزه از منظر قرآن کریم و نهج‌البلاغه» چگونگی ایجاد انگیزه را این‌گونه بیان داشته است که مطابق آیات قرآن، ارکانی ثابت برای ایجاد انگیزه در کارمندان سازمان وجود دارد که عبارت‌اند از: تطابق عمل و علاقه=نشاط

کاری، درجات پاداش‌های مادی و معنوی مطابق با عملکرد، تعیین هدف، پاداش بر اساس نیاز و تلاش انسان و استفاده از گرایش‌های درونی انسان.

گرامی و جعفری نیز در تحقیقی تحت عنوان «بررسی آیات انفاق، با رویکرد انگیزشی در تفسیر المیزان» در خصوص چگونگی ایجاد انگیزه انفاق از منظر قرآن چنین نتیجه گرفته است که روش‌های قرآن برای ایجاد انگیزه انفاق عبارت‌اند از آگاهی‌بخشی، تشویق، تهدید، الگودهی و عبرت‌آموزی. این موارد در آیات متعدد بیان گردیده است. عبد‌الهی‌پور و رحیمی در مقاله «نقش هیجان‌های حب و بغض در انگیزش اخلاقی با نگرشی به آیات و روایات» بیان داشته است که حب و بغض در صورتی که با هم باشند و حب نسبت به آنچه خدا بخواهد و بغض نسبت به آنچه خدا نخواهد باشد، می‌توانند سبب انگیزش اخلاقی شوند و سبب اطاعت از خداوند، رضایت به قضای او و الفت و انس با او گردند بناری و احمدلو در مقاله «مؤلفه‌های فرایند ایجاد انگیزش در تربیت اخلاقی از منظر قرآن کریم» چنین دریافته است که مبانی فرایند ایجاد انگیزش در تربیت اخلاقی از منظر قرآن کریم یکتاپرستی، اختیار و فطرت؛ اصول این فرایند: وحیانی بودن، تکریم انسان و توازن جسم و روح است؛ ویژگی‌ها و خصوصیات آن: اعتدال و میانه‌روی، قابل اجرا بودن و آگاهی‌بخشی است؛ اهدافش نیز اصلاح سبک زندگی، رسیدن به کمال و قرب الهی و رستگاری است؛ مراحل آن نیز: مرحله ورودی (بعد نظری و شناختی)، مرحله فعالیت‌ها (بعد عملی و رفتاری)؛ مرحله خروجی (تصمیم‌گیری) هستند.

عباسی‌نیا و ساجدی در پژوهش «قرآن و زبان انگیزشی» بیان داشته است که زبان قرآن زبان تألیفی است که در کنار دیگر عناصر آن، عنصر انگیزشی آن به دلیل متکلم بودن خدا (منشأ الهی گزاره‌ها)، انگیزشی بودن نفس خبر و مفاد آن، سیاق انگیزشی بیان اخبار و

همراهی این گزاره‌ها با ادات انگیزشی، پررنگ و مؤثر است. حسینی و همکارانش در مقاله «راهبردهای ایجاد انگیزش معنوی بر اساس لذت‌گرایی و رنج‌گرایی از دیدگاه قرآن (با رویکرد سازمانی)» بیان داشته است که مدیران معنویت‌گرا برای انگیزش معنوی در سازمان بر اساس راهبرد لذت‌گرایی از راهبردهای تبیین لذت‌بخشی معنویات، برجسته‌سازی لذت‌های اخروی، رعایت اصل لذت‌بخشی و انتقال مفاهیم معنوی و ارتقای ذائقه لذت‌خواهی استفاده کند و بر اساس راهبرد رنج‌گرایی از راهبردهای انداز و تسهیل امور معنوی بهره‌برد. نوروزی و بخشی‌نیا نیز در مقاله «واکاوی مفهوم «سلب انگیزش» بر اساس ساختار زبانی در آیه ۲۳ سوره بقره (مطالعه موردی: شبهه قول به صرفه)» بیان داشته‌اند که خداوند در این آیه سلب انگیزش نکرده است، زیرا در سیاق آیه و در مفهوم تحدی انگیزش وجود دارد و از سوی دیگر خداوند همواره در قرآن از گفتار انگیزش‌زا برای جلب مخاطبین استفاده کرده است. علاوه بر سیاق آیه، ماهیت قرآن و ساختار ادبی آیه که در آن کلمات انگیزشی استفاده شده است، مؤید این مطلب است.

وجدانی در پژوهش خود تحت عنوان «تدوین الگوی منابع انگیزش اخلاقی در قرآن (بر اساس تفسیر المیزان)» نتیجه گرفته است که در الگوی انگیزش اخلاقی قرآن، گرایش‌های فطری به خوبی پایه و اساس دیگر منابع انگیزشی است. مسیر تغییر اخلاقی مبتنی بر این منبع در طیف و سلسله‌ای از مقبولیت اجتماعی، آسایش اخروی و محبت الهی قرار می‌گیرند. استفاده از الگوهای مناسب در هر مرحله لازم است و مداومت در بهره‌گیری از الگو، سبب ایجاد منش تقوایی در وجود فرد می‌گردد. در مقاله تحت عنوان «راهکارهای مدیریتی در تقویت و ماندگاری انگیزه‌های اخلاقی با اتکا به قرآن کریم» نوشته سادات حسینی و همکاران چنین بیان گردیده است که شش مورد امر به معروف و نهی از منکر، تشویق، موعظه و نصیحت، ابتلا و آزمایش، پرسش و پاسخ و الگوسازی و عبرت‌گیری راهکارهای مؤثر در تقویت و ماندگاری

انگیزه‌های اخلاقی در حوزه مدیریت از دیدگاه قرآن کریم هستند. اخلاقی در پژوهشی تحت عنوان «نگاهی به روش تشویق در ایجاد انگیزه از دیدگاه قرآن» نتیجه گرفته است که مهم‌ترین روش ایجاد انگیزه در انسان برای نیل به هدف حیات طیبه، روش تشویق است. تشویق‌های قرآنی از نظر کلماتی که بدین منظور استفاده شده‌اند، افرادی که مورد تشویق بوده‌اند، متعلقات و پاداش‌های تشویقی گستره وسیعی را در بر می‌گیرد.

شاه منصوری و محمدی منفرد در مقاله «نقش انگیزشی قرآن کریم در تعالی اخلاقی و معنوی انسان» بیان کرده است که قرآن کریم ابتدا با ارائه جهان‌بینی الهی فرایند تصدیق به فایده را در مؤمنین در راستای سعادت و تعالی اخلاق و معنویت جهت‌دهی کرده سپس با بیان مصادیق فواید حقیقی و متناسب با بندگی و عبودیت مقدمات انگیزش به سوی عبودیت را فراهم و در مرحله بعدی با توجه به این که گاهی امیال ضد مانع به اراده و فعلیت یافتن شوق بندگی هستند، پس با تحریک گرایش‌های باطنی سعی بر این دارد تا شوق به سوی بندگی به عنوان اساس اخلاق و معنویت را تقویت کرده و به فعلیت برساند. سجادی و ساجدی در تحقیق «قرآن و روش‌های انگیزشی توحیدباوری» به این باور رسیده است که از نظر قرآن برای انگیزش توحیدباوری بایستی علاوه بر به کارگیری روش‌های انگیزشی (مثل طرح ایده احتمال و محتمل و محبوب‌سازی خداوند)، موانع گرایشی (مثل فرار از عیوب خود، حالت دفاعی و جدلی گرفتن متری و میل به ثبات عقیدتی) نیز باید رفع گردند.

احمدی و گلی در مقاله «احیا و انگیزش تلمیحات قرآنی در غزل امروز بر پایه نظریه انگیزش فرمالیسم» بیان کرده‌اند که تلمیحات قرآنی در عین حالی که تحریف ناپذیرند، اما جذابیت و محتوای آن‌ها شاعران غزل را برانگیخته است تا از آن‌ها در آرایه ادبی تلمیح استفاده کنند. بخشی‌نیا و کاظمی در مقاله «واکاوی سبک انگیزشی ساختار آیات قرآن با تکیه

بر علم معانی (مطالعه موردی: سوره منافقون)» این گونه نتیجه‌گیری کرده‌اند که خداوند در قرآن به زبان انگیزشی سخن گفته و در سوره منافقون با بهره‌گیری از اسلوب زبان انگیزشی، به تحریک و تشویق و ایجاد انگیزش در مخاطبین برای ترغیب آن‌ها به سمت وسوی دلخواه خویش پرداخته است. در این سوره ساختار و زبان انگیزشی قرآن تمرکز بر تأخیر و تقدیم مسندالیه و اسم ظاهر به جای ضمیر، استفاده از صفت و موصول به جای مسندالیه و استفاده از اسم علم و ذکر مسندالیه بوده است.

نتیجه

از تحقیقات اندیشمندان در زمینه چگونگی انگیزش می‌توان چنین نتیجه گرفت که به طور کلی فرایند ایجاد انگیزه از منظر قرآن با سه رویکرد تحقق یافته است. رویکرد اول ایجاد انگیزه از طریق بهره‌برداری از علوم ادبی مثل معانی و بلاغت است که اشاره به آرایه‌های ادبی آیات قرآن است. رویکرد دوم ایجاد انگیزه از طریق سیستم تنبیه و پاداش الهی است که بیشتر ناظر به نعمات اخروی و امکانات سرای آخرت است. رویکرد سوم ناظر به ابعاد روان‌شناسی اسلامی و قرآنی است که با طراحی فرایندی خاص، به تحریک عواطف و احساسات درونی مردم پرداخته و از این دریچه در آن‌ها ایجاد انگیزه می‌کند. به طور کلی آیات متعدد در قرآن کریم در خصوص چیستی، چرایی و چگونگی انگیزش احصاء شده است که برای تنقیح و تبیین بیشتر، نیازمند تحقیقات مفصل در قالب کتاب و پایان‌نامه است.

منابع

۱. آقامحمدی، شیرین و آقامحمدی، زهره، طراحی الگوی توانمندسازی شغلی منابع انسانی ورزش بر اساس رویکرد فراترکیب، فصلنامه جهان نوین، شماره ۸، ۱۳۹۸.
۲. آل‌بویه، علیرضا، انگیزش زیست اخلاقی بر اساس جاودانگی انسان در قرآن، دوفصلنامه قرآن‌شناخت، شماره ۲۹، ۱۴۰۱.
۳. احمدنیا آلاشتی، سیامک و دیگران، الگوی انگیزش انسان در سازمان از دیدگاه قرآن کریم، دوفصلنامه علمی مدیریت اسلامی، سال ۲۱، شماره ۲، ۱۳۹۲.
۴. بخشی‌نیا، مرضیه و کاظمی‌تبار، محمدعلی، واکاوی سبک انگیزشی ساختار آیات قرآن با تکیه بر علم معانی (مطالعه موردی سوره منافقون)، دوفصلنامه مطالعات سبک‌شناختی قرآن کریم، شماره ۴، ۱۳۹۸.
۵. بناری، علی‌همت و احمدلو، مسلم، مؤلفه‌های فرایند ایجاد انگیزش در تربیت اخلاقی از منظر قرآن کریم، نشریه قرآن و علم، شماره ۳۱، ۱۴۰۱.
۶. پیشقدم، غلامرضا و خرقانی، حسن، ناهمسانی اصول انگیزش در منظومه معرفتی قرآن و پارادایم غربی آن، نشریه مشکوه، شماره ۱۴۲، ۱۳۹۸.
۷. ترک‌زاده، جعفر و دیگران، چارچوب انگیزش مبتنی بر مفاهیم قرآنی: به سوی توسعه یک دیدگاه اسلامی، فصلنامه علمی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، شماره ۳۶، ۱۳۹۷.
۸. حسن‌زاده، رمضان، انگیزش و هیجان، تهران: ارسباران، ۱۳۹۵.

۹. حسینی دولت‌آباد، بی‌بی حکیمه، شعاعی، علی‌اصغر و رضی، حسنعلی، نسبت‌سنجی بهشت و جهنم با دیگر عوامل انگیزش اخلاقی در قرآن، نشریه مشکوه، شماره ۱۵۰، ۱۴۰۰.
۱۰. خانکا، اس. اس، رفتار سازمانی، مترجم: غلامرضا شم‌مورکانی، چاپ اول، تهران: آیت، ۱۳۸۹.
۱۱. رابینز، استیفن، مبانی رفتار سازمانی، مترجم: قاسم کبیری، چاپ هفتم، تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۴.
۱۲. رضائیان، علی، انتظار عدالت و عدالت در سازمان (مدیریت رفتار سازمانی پیشرفته)، چاپ اول، تهران: سمت، ۱۳۸۴.
۱۳. زارعی‌متین، حسن، مدیریت رفتار سازمانی پیشرفته، چاپ اول، تهران: نشر آگه، ۱۳۹۳.
۱۴. ساعتچی، محمود، مبانی رفتار سازمانی: رفتار و بهره‌وری سازمانی با نگرشی بومی، چاپ اول، تهران: نشر ویرایش، ۱۳۹۳.
۱۵. شیرزاد، علیرضا و کاویانی، محمد، شیوه‌های تقویت انگیزش رفتار مطلوب در آیات قرآن و روایات اسلامی، نشریه اخلاق و حیانی، شماره ۱۷، ۱۳۹۸.
۱۶. صفری، یحیی، متین‌نژاد، فرشته و قاسمی، سمانه، ارزیابی تطبیقی جایگاه نظریه‌های انگیزشی مدیریت در گستره آیات الهی، فصلنامه علمی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، شماره ۲۹، ۱۳۹۶.
۱۷. عابدی جعفری، عابد و امیری، مجتبی، فراترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی، فصلنامه علمی روش‌شناسی علوم انسانی، شماره ۹۹، ۱۳۹۸.

۱۸. عباسی نیا، سعید و ساجدی، ابوالفضل، قرآن و زبان انگیزشی، نشریه معرفت کلامی، شماره ۲۷، ۱۳۹۵.
۱۹. عبدالمهدی پور، مهدی و رحیمی، اکرم، نقش هیجان‌های حب و بغض در انگیزش اخلاقی با نگرشی به آیات و روایات، فصلنامه علمی تحقیقات کاربردی در حوزه قرآن و حدیث، شماره ۱، ۱۴۰۰.
۲۰. فدایی، احسان، کاویانی، محمد و امینی تهرانی، محمد، الگوی مفهومی انگیزش قرآن بنیان (تحلیل محتوای کیفی)، فصلنامه علمی مطالعات اسلامی و روان‌شناسی، شماره ۳۰، ۱۴۰۱.
۲۱. فقهی زاده، عبدالهادی و مؤمنی، زهرا، خودانگیزشی و عوامل مؤثر در آن از دیدگاه قرآن و نهج‌البلاغه، نشریه آموزه‌های تربیتی در قرآن و حدیث، شماره ۶، ۱۳۹۶.
۲۲. قلی‌پور، آرین، مدیریت رفتار سازمانی (رفتار فردی)، چاپ اول، تهران: سمت، ۱۳۸۶.
۲۳. کاویانی ارانی، محمد، رویکردی جامع به مباحث انگیزش از دیدگاه قرآن، دوفصلنامه علمی مطالعات اسلام و روان‌شناسی، شماره ۱۳، ۱۳۹۲.
۲۴. کاویانی، محمد و کریمی، محمدرضا، منابع انگیزش اخلاقی با رویکرد تطبیقی بین دیدگاه علامه طباطبایی و مازلو، نشریه مطالعات اسلام و روان‌شناسی، سال پنجم، شماره ۹، ۱۳۹۰.
۲۵. کاویانی، محمد، روایی روش تحلیل محتوای کیفی در روان‌شناسی قرآن بنیان (مورد مطالعه: مدل انگیزش قرآن بنیان)، فصلنامه علمی روش‌شناسی علوم انسانی، شماره ۱۱۵، ۱۴۰۲.

۲۶. کریمی، محمدرضا، کاویانی، محمد و بوسلیکی، حسن، عوامل شناختی انگیزش اخلاقی قرآن کریم؛ مبتنی بر منبع انگیزش «نفی ناهماهنگی شناختی»، نشریه روانشناسی و دین، شماره ۵۰، ۱۳۹۹.

۲۷. کیاکجوری، داود، حسین‌زاده، سیما، دانش رفتار سازمانی پیشرفته، چاپ اول، تهران: کتاب مهربان، ۱۳۹۳.

۲۸. گرامی، غلامحسین و جعفری، نرگس، بررسی آیات انفاق، با رویکرد انگیزشی در تفسیر المیزان، نشریه علمی مطالعات تفسیری، شماره ۴۰، ۱۳۹۸.

۲۹. گلی، احمد و اسدی، سمیه، احیا و انگیزش تلمیحات قرآنی در غزل امروز بر پایه نظریه انگیزش فرمالیسم، فصلنامه علمی پژوهش‌های ادبی-قرآنی، سال ۲، شماره ۳، ۱۳۹۳.

۳۰. میرکمالی، علوی و سادات، کیمیا، راه‌های افزایش انگیزه از منظر قرآن کریم و نهج البلاغه، نشریه مدیریت در اسلام، شماره ۳۱ و ۳۲، ۱۳۹۵.

۳۱. نوروزی، مجتبی و بخشی‌نیا، مرضیه، واکاوی مفهوم «سلب انگیزش» بر اساس ساختار زبانی در آیه ۲۳ سوره بقره؛ مطالعه موردی شبهه قول به صرفه، فصلنامه علمی سراج منیر، شماره ۴۰، ۱۳۹۹.

۳۲. وجدانی، فاطمه، تدوین الگوی منابع انگیزش اخلاقی در قرآن (بر اساس تفسیر المیزان)، نشریه علمی-ترویجی علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، شماره ۷، ۱۳۹۵.

۳۳. هرسی، پال، بلانچارد، کنت، مدیریت رفتار سازمانی، مترجم: علی علاقه‌بند، چاپ بیست و پنجم، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۴.

Bibliography

۱. Abbasi Nia, Saeed, and Sajedi, Abolfazl, "*Quran va Zaban-e Angizeshi*" (*The Quran and Motivational Language*), Knowledge of Theology Journal, No. ۲۷, ۱۳۹۵ SH (۲۰۱۶ CE).
۲. Abdollahi Pour, Mahdi, and Rahimi, Akram, "*Naqsh-e Heijan-ha-ye Hob va Boz dar Angizesh-e Akhlaqi ba Negarishi be Ayat va Ravayat*" (*The Role of Love and Aversion Emotions in Moral Motivation with Reference to Quranic Verses and Narrations*), Applied Research in Quran and Hadith Quarterly, No. ۱, ۱۴۰۰ SH (۲۰۲۱ CE).
۳. Abedi Jafari, Abed, and Amiri, Mojtaba, "*Faratarakib: Raveshi Baray-e Sanjez-e Motale'at-e Keyfi*" (*Meta-synthesis: A Method for Synthesizing Qualitative Studies*), Humanities Methodology Quarterly, No. ۹۹, ۱۳۹۸ SH (۲۰۱۹ CE).
۴. Ahmadnia Alashti, Siamak, et al., "*Olooghe-ye Angizesh-e Ensan dar Sazman az Didgah-e Quran Karim*" (*The Model of Human Motivation in Organizations from the Perspective of the Quran*), Islamic Management Science Semiannual Journal, Vol. ۲۱, No. ۲, ۱۳۹۲ SH (۲۰۱۳ CE).
۵. Al-Bouyeh, Alireza, "*Angizesh-e Zist-Akhlaqi Bar Asas Javdanegi-ye Ensan dar Quran*" (*Motivation for Bioethics Based on Human Immortality in the Quran*), Quran Shenakht Semiannual Journal, No. ۲۹, ۱۴۰۱ SH (۲۰۲۲ CE).
۶. Aqa Mohammadi, Shirin, and Aqa Mohammadi, Zohreh, "*Tarrahi-ye Olooghe-ye Tavanmand-Sazi-ye Shoghli-ye Manabe' Ensani-ye Varzesh*

- Bar Asas Roykard-e Faratarakib" (Designing a Model for Job Empowerment of Human Resources in Sports Based on Meta-synthesis Approach), Jahan-e Nowin Quarterly, No. ۸, ۱۳۹۸ SH (۲۰۱۹ CE).*
۷. Bakhshi-Nia, Marzieh, and Kazemi Tabar, Mohammad Ali, "*Vakavi-ye Sabk-e Angizeshi-ye Sakhtar-e Ayat-e Quran ba Takieh Bar Elm-e Ma'ani*" (*Examining the Motivational Style of Quranic Verses Using Rhetorical Analysis: A Case Study of Surah Munafiqun*), Stylistic Studies of the Holy Quran Semiannual Journal, No. ۴, ۱۳۹۸ SH (۲۰۱۹ CE).
 ۸. Benari, Ali Hemmat, and Ahmadlou, Moslem, "*Molahefe-ye Farayand-e Ijad-e Angizesh dar Tarbiat-e Akhlaqi az Manzar-e Quran Karim*" (*The Components of the Motivation Creation Process in Moral Education from the Quranic Perspective*), Quran and Science Journal, No. ۳۱, ۱۴۰۱ SH (۲۰۲۲ CE).
 ۹. Fadaei, Ehsan, Kaviani, Mohammad, and Amini Tehrani, Mohammad, "*Olooghe-ye Mafhoomi-ye Angizesh-e Quran-Bonyan (Tahlil-e Mohtavaye Keyfi)*" (*A Conceptual Model of Quran-Based Motivation: A Qualitative Content Analysis*), Islamic and Psychological Studies Quarterly, No. ۳۰, ۱۴۰۱ SH (۲۰۲۲ CE).
 ۱۰. Faghi Zadeh, Abdolhadi, and Momeni, Zahra, "*Khodan-Gizeshi va Avamel-e Moaser dar An az Didgah-e Quran va Nahj al-Balagheh*" (*Self-Motivation and Its Influencing Factors in the Quran and Nahj al-Balagha*), Educational Teachings in Quran and Hadith Journal, No. ۶, ۱۳۹۶ SH (۲۰۱۷ CE).
 ۱۱. Garami, Gholamhossein, and Jafari, Narges, "*Barrasi-ye Ayat-e Enfaq ba Roykard-e Angizeshi dar Tafsir-e Al-Mizan*" (*Examining Charity Verses*

- with a Motivational Perspective in Tafsir Al-Mizan*), Interpretive Studies Scientific Journal, No. ۴۰, ۱۳۹۸ SH (۲۰۱۹ CE).
۱۲. Goli, Ahmad, and Asadi, Somayeh, "*Ehya va Angizesh-e Talmihat-e Qurani dar Ghazal-e Emrouz bar Payeh-ye Nazariye-ye Angizesh-e Formalism*" (*Reviving and Motivating Quranic Allusions in Contemporary Ghazal Based on Formalism Theory*), Literary-Qu'ranic Research Quarterly, Vol. ۲, No. ۳, ۱۳۹۳ SH (۲۰۱۴ CE).
۱۳. Hassanzadeh, Ramadan, *Angizesh va Heijan (Motivation and Emotion)*, Tehran: Arasbaran, ۱۳۹۵ SH (۲۰۱۶ CE).
۱۴. Hersey, Paul, and Blanchard, Kenneth, *Modiriyat-e Raftar-e Sazmani (Organizational Behavior Management)*, Translated by Ali Alaqeband, ۲^{0th} Edition, Tehran: Amirkabir Publications, ۱۳۸۴ SH (۲۰۰۵ CE).
۱۵. Hosseini Dowlatabad, Bibi Hakimeh, Shoaee, Ali Asghar, and Razi, Hassan Ali, "*Nesbat-Sanji-ye Behesht va Jahanam ba Digar Avamel-e Angizesh-e Akhlaqi dar Quran*" (*Analyzing the Relationship Between Paradise and Hell with Other Moral Motivation Factors in the Quran*), Meshkat Journal, No. ۱۵۰, ۱۴۰۰ SH (۲۰۲۱ CE).
۱۶. Karimi, Mohammadreza, Kaviani, Mohammad, and Bosleeki, Hassan, "*Avamel-e Shenakhti-ye Angizesh-e Akhlaqi Quran Karim; Mobtani Bar Manba'-e Angizesh 'Nafi-e Nahamahangi Shenakhti'*" (*Cognitive Factors in Moral Motivation of the Holy Quran Based on the Source of Motivation 'Avoiding Cognitive Dissonance'*), Psychology and Religion Journal, No. ۵۰, ۱۳۹۹ SH (۲۰۲۰ CE).
۱۷. Kaviani Arani, Mohammad, "*Roykardi Jame be Mabahes-e Angizesh az Didgah-e Quran*" (*A Comprehensive Approach to Motivation from the*

Perspective of the Quran), Islamic and Psychological Studies Semiannual Journal, No. ۱۳, ۱۳۹۲ SH (۲۰۱۳ CE).

۱۸. Kaviani, Mohammad, "*Ravayi-ye Ravesh-e Tahlil-e Mohtavaye Keyfi dar Ravanshenasi-ye Quran-Bonyan (Mored-e Motale': Model-e Angizesh-e Quran-Bonyan)*" (*The Validity of Qualitative Content Analysis Method in Quran-Based Psychology: A Case Study of the Quran-Based Motivation Model*), Humanities Methodology Quarterly, No. ۱۱۵, ۱۴۰۲ SH (۲۰۲۳ CE).
۱۹. Kaviani, Mohammad, and Karimi, Mohammadreza, "*Manabe'-e Angizesh-e Akhlaqi ba Roykard-e Tatbiqi Beyn Didgah-e Allameh Tabatabaei va Maslow*" (*Sources of Moral Motivation: A Comparative Study Between Allameh Tabatabaei's Viewpoint and Maslow*), Islamic and Psychological Studies Quarterly, Year ۵, No. ۹, ۱۳۹۰ SH (۲۰۱۱ CE).
۲۰. Khanka, S. S., *Behavioral Organizations*, Translated by Gholamreza Sham Mourkani, ۱st Edition, Tehran: Ayizh Publications, ۱۳۸۹ SH (۲۰۱۰ CE).
۲۱. Kiakajouri, Davoud, and Hoseinzadeh, Sima, *Danesh-e Raftar-e Sazmani-ye Pishrafte (Advanced Organizational Behavior Knowledge)*, ۱st Edition, Tehran: Mehraban Publishing, ۱۳۹۳ SH (۲۰۱۴ CE).
۲۲. Mir Kamali, Alavi, and Sadat, Kimia, "*Rah-ha-ye Afzayesh-e Angizeh az Manzar-e Quran Karim va Nahj al-Balagheh*" (*Ways to Increase Motivation from the Quran and Nahj al-Balagha Perspectives*), Islamic Management Journal, Nos. ۳۱ and ۳۲, ۱۳۹۵ SH (۲۰۱۶ CE).
۲۳. Norouzi, Mojtaba, and Bakhshi-Nia, Marzieh, "*Vakavi-ye Mafhoom-e 'Salb-e Angizesh' Bar Asas Sakhtar-e Zabani dar Ayah ۲۳ Sura Baqara*"

- (*Analysis of the Concept of 'Motivation Removal' Based on Linguistic Structure in Verse ۲۳ of Surah Baqara*), Seraaj-e Monir Quarterly, No. ۴۰, ۱۳۹۹ SH (۲۰۲۰ CE).
۲۴. Pishghadam, Gholamreza, and Kharghani, Hassan, "*Naham-Sani-ye Osool-e Angizesh dar Manzoumeh-ye Ma'refati-ye Quran va Paradigm-e Gharbi-e An*" (*The Incongruity of Motivation Principles in the Quranic Epistemological System and Its Western Paradigm*), Meshkat Journal, No. ۱۴۲, ۱۳۹۸ SH (۲۰۱۹ CE).
۲۵. Qolipour, Aryan, *Modiriyat-e Raftar-e Sazmani (Raftar-e Fardi) (Organizational Behavior Management: Individual Behavior)*, ۱st Edition, Tehran: SAMT, ۱۳۸۶ SH (۲۰۰۷ CE).
۲۶. Rezaeian, Ali, *Entezar-e Edalat va Edalat dar Sazman (Expectation of Justice and Justice in Organizations: Advanced Organizational Behavior Management)*, ۱st Edition, Tehran: SAMT, ۱۳۸۴ SH (۲۰۰۵ CE).
۲۷. Robbins, Stephen, *Mobane-ye Raftar-e Sazmani (Foundations of Organizational Behavior)*, Translated by Ghasem Kabiri, ۷th Edition, Tehran: Azad University Publishing, ۱۳۸۴ SH (۲۰۰۵ CE).
۲۸. Saatchi, Mahmoud, *Mobane-ye Raftar-e Sazmani (Foundations of Organizational Behavior)*, ۱st Edition, Tehran: Virayesh Publishing, ۱۳۹۳ SH (۲۰۱۴ CE).
۲۹. Safari, Yahya, Matin-Nejad, Fereshteh, and Qasemi, Samaneh, "*Arzyabi-ye Tatbiqi-ye Jaygah-e Nazariyyeh-ha-ye Angizeshi Modiriyat dar Gosta're-ye Ayat-e Elahi*" (*Comparative Evaluation of the Position of Managerial Motivation Theories in Quranic Verses*), New Approaches in Educational Management Quarterly, No. ۲۹, ۱۳۹۶ SH (۲۰۱۷ CE).

۳۰. Shirzad, Alireza, and Kaviani, Mohammad, "*Shiveh-ha-ye Taqviat-e Angizesh-e Raftar-e Matlub dar Ayat-e Quran va Ravayat-e Islami*" (*Methods of Strengthening Desirable Behavioral Motivation in Quranic Verses and Islamic Narrations*), Ethics and Revelation Journal, No. ۱۷, ۱۳۹۸ SH (۲۰۱۹ CE).
۳۱. Torkzadeh, Jafar, et al., "*Charche-ye Angizesh-e Mobtani Bar Mafahim-e Qurani*" (*Motivation Framework Based on Quranic Concepts: Towards Developing an Islamic Perspective*), New Approaches in Educational Management Quarterly, No. ۳۶, ۱۳۹۷ SH (۲۰۱۸ CE).
۳۲. Vojdani, Fatemeh, "*Tadvin-e Olooghe-ye Manabe'-e Angizesh-e Akhlaqi dar Quran (Bar Asas Tafsir-e Al-Mizan)*" (*Developing a Model of Moral Motivation Sources in the Quran Based on Tafsir Al-Mizan*), Educational Sciences from Islamic Perspective Journal, No. ۷, ۱۳۹۵ SH (۲۰۱۶ CE).
۳۳. Zarei Matin, Hassan, *Modiriyat-e Raftar-e Sazmani-ye Pishrafte* (*Advanced Organizational Behavior Management*), ۱st Edition, Tehran: Agha Publishing, ۱۳۹۳ SH (۲۰۱۴ CE).